

22. juli-kommisjonen

INTERVJUREFERAT

Tid	Tirsdag 24. april, kl 0830
Sted	Sekretariatet, Akersgata 51, Oslo
Intervju av	Nina Frisak, regjeringsråd Som bisitter møtte Malin Nossum, fagdirektør ved SMK
Intervjuere	Alexandra Bech Gjørvi, 22. juli-kommisjonen Torgeir Hagen, 22. juli-kommisjonen Olav Njølstad, 22. juli-kommisjonen (deler av intervjuet) Ida Skirstad Pollen, Sekretariatet
Andre til stede	Hege Gabrielsen, PwC (sikring/dokumentasjon av intervjuet)

Formelle forhold:

Frisak var i forkant av intervjuet gitt skriftlig underretning om bakgrunnen for at kommisjonen ønsker hennes forklaring, og de rettslige og praktiske rammer for intervjuet.

Frisak ble gjort kjent med muligheten til å la seg bistå av en rådgiver, tillitsmann eller annen person

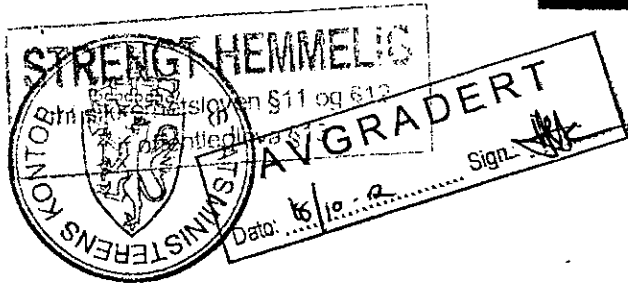
Frisak er videre gjort kjent med plikten arbeidsgiver har pålagt henne om å forklare seg for kommisjonen, og at det er forbundet med straffeansvar å forklare seg bevisst uriktig.

Frisak ble gjort kjent med innholdet i selvinkrimineringsvernet ved at vedlagte notat ble lest opp, og at dette vernet, etter kommisjonens syn, i utgangspunktet ikke kommer til anvendelse ved denne forklaringen.

Frisak ble videre gjort kjent med at det ble tatt lydopptak, som ville bli lagret, og at det ville bli utarbeidet referat for signering som også ville bli lagret.

Frisak ble også gjort kjent med at referatet vil kunne bli gjort tilgjengelig for andre enn kommisjonen, for eksempel dersom hensynet til sakens opplysning, ivaretagelse av partsrettigheter eller oppfyllelse av lovpålagte krav gjør dette nødvendig. Frisak ble også gjort kjent med at kommisjonen er bundet av offentleglovas regler om innsyn i dokumenter. Frisak ble også gjort kjent med at opplysninger fra referatet ville kunne bli brukt i kommisjonens rapport.

Nina Frisak 240412 og 120612

Frisak ble gjort kjent med sine rettigheter til å kreve innsyn etter pol § 18 og retting etter pol §§ 27 og 28.

Frisak samtykket i å la seg intervjuet på ovennevnte forutsetninger.

Fra møtet med kommisjonen den 6.12.2011

Kommisjonen informerer om at intervjuet vil ta utgangspunkt i det som oppfattes som de viktigste punktene i den beskrivelsen som Frisak gav i møte med kommisjonen 6.12.2011.

Modernisering av SMKs beredskapsplanverk

Kommisjonen viser til at Frisak på nevnte møte fortalte at SMKs beredskapsplanverk ble modernisert før sikkerhetsprosjektet ble iverksatt. Frisak bes om å fortelle om de vesentligste endringene som ble foretatt på det konseptuelle plan.

Frisak forklarer at da hun overtok som regjeringsråd i 2001 oppdaget hun at planverket var utdatert og ikke i tråd med trusselbildet. Ifølge planverket den gang skulle regjeringen

Sammen med medarbeidere, tok hun i 2002 initiativ til å oppdatere planverket. Det var behov for å lage et bredere planverk som tok inn over seg dagens trusselsituasjon, og som gjorde det mulig for regjeringen å fungere under ulike krisesituasjoner.

Etter hennes oppfatning er dette en naturlig del av jobben som regjeringsråd; å sørge for at statsministeren og regjeringen til en hver tid har et planverk i samsvar med behovet. Initiativet ble klarert med Bondevik, som var positiv. Det ble derfor laget et helt nytt beredskapsplanverk som for SMKs del var ferdig i 2003.

SMK har i dag et beredskapsplanverk med ulike graderinger. Deler av planverket ivaretar det som er nødvendig for å være en sikkerhetsorganisasjon i det daglige; personkontroll, dokumentetsikkerhet, varslingsystemer, sikring rundt lokalene, gradert samband og møtelokaler mv.

Den hemmelige delen av planverket omhandler hvordan regjeringen skal fungere i krisesituasjoner, både når regjeringen befinner seg på SMK og i tilfelle evakuering. Det ble lagt vekt på å gjøre planverket generisk og sørge for mobilitet, i den hensikt å gjøre det sikrest mulig for regjeringen å fungere i egne lokaler, eller på eksterne steder dersom det skulle bli nødvendig å flytte hele eller deler av regjeringen. Denne mobiliteten ble benyttet den 22. juli.

For at hele regjeringen skulle fungere under ulike typer trusselsituasjoner, så var det nødvendig å se bredere på sikkerheten. Dette var bakgrunnen for at det ble tatt initiativ til sikkerhetsprosjektet mot andre departementer.

SMKs planverk skal legge til rette for at statsminister og regjeringen fungerer i krisesituasjoner. Det er derfor lagt vekt på og fasilitere regjeringer

I denne forbindelse er det viktig at støttefunksjonene, f.eks. i RKR, Forsvarsjefen, Politidirektøren mfl., bygger opp kommunikasjonsutstyr som gjør det mulig å kommunisere gradert med regjeringen fra andre oppholdssteder.

På spørsmål om SMKs planverk representerer et gjennomgående kvalitetsnivå, eller om SMK hadde kommet lenger enn de øvrige, forklarer Frisak at SMK har brukt mye ressurser i eget planverk som var ferdig i 2003. Forventninger til krisehåndtering ble formidlet allerede på et departementsrådsmøte i 2004. SMK var opptatt av å informere om eget beredskapssystem for å løfte de øvrige departementene, herunder at alle departementene skulle ha et velfungerende system, gode kommunikasjonsløsninger, evakueringsplaner, samt skape forståelse for hvilken rolle SMK og regjeringen hadde i forhold til departementene.

Prosjektet Regjeringens sikkerhet (sikkerhetsprosjektet)

Initiativ til sikkerhetsprosjektet

Statsministerens kontor tok i 2003 et initiativ til å igangsette et prosjekt for å gjennomgå regjeringens sikkerhet. Politidirektøren i samarbeid med forsvarssjefen fikk i oppdrag å utarbeide en totalanalyse og plan for regjeringens sikkerhet under ulike trusselscenarier. Målsettingen var å sikre regjeringsmedlemmene best mulig, samtidig som at regjeringen som kollegium kan opprettholde sin funksjon på en optimal måte i ulike ulykkes-, beredskaps-, og krisesituasjoner. Arbeidet ble ledet av Politidirektoratet. Det første beslutningsmøtet med statsministeren om behovet for å bedre sikkerheten rundt regjeringen fant sted 26. november 2002. På spørsmål om trussel som ble fremsatt av Al-Qaida mot vestlige land i mai 2003, inkludert Norge var viktig i denne sammenheng, svarer Frisak at det helhetlige trusselbildet var relevant som sådan, herunder at trusselen også var rettet mot Norge, men det var ikke utslagsgivende.

Orientering av ny regjering

Kommisjonen viser til at det i forbindelse med regjeringsskiftet gikk et notat fra Spildo til Stoltenberg 28. oktober om sikkerhetsprosjektet, på overordnet nivå, og spør om Frisak husker om det ble gitt en muntlig orientering i tillegg, eller om Stoltenberg fikk mer utfyllende informasjon om prosjektet, utover nevnte notat. Frisak svarer ja til dette, og viser til et følgenotat der det står at statsministeren skulle få en nærmere orientering i forkant av at den nytiltrådte regjeringen skulle få en orientering fra PST, e-tjenesten, JD (om nasjonal krisehåndtering) og Spildo (beredskapsoppgaver).³ Hun er sikker på at det fant sted møte(r) der statsministeren ble gitt mer gradert informasjon, enn det som sto i notatet og som regjeringen fikk. Hun har ikke notater fra nevnte møte, og kan derfor ikke redegjøre for hvilken informasjon som ble gitt. Hun tror at bombe scenariet ble gjennomgått, og at de viktigste tiltakene i regjeringskvartalet var oppe som tema.

² Presisering ved Frisaks gjennomlesning: Se egen vedlagt redegjørelse for situasjonen når det gjelder gradert samband før og etter 22. juli.

³ Presisering ved Frisaks gjennomlesning: Se egen tilleggsredegjørelse om politisk behandling av sikkerhetsprosjektet.

STRENGT HEMMELIG

if sikkerhetsloven §11 og §2
if offentleglova §13

Dato

16/07

Sign.

22. juli-kommisjonen

På spørsmål fra kommisjonen om hva Frisak tror statsministeren vet om arbeidet som pågikk med sikring av regjeringskvartalet, inkludert Grubbegata, svarer hun at han nok vil huske hovedtrekkene, men lite detaljer.

Frisak tilføyer at statsministeren ble jevnlig briefet om beredskapsspørsmål og sikkerhetsprosjektet i forbindelse med budsjettkonferanser.

Initiativ i forhold til departementsråder

I tillegg til utsendelse av oppdragsbrevene knyttet til sikkerhetsprosjektet som ble sendt departementsrådene i 2004, så hadde Frisak en gjennomgang for departementene i en departementsrådslunsj, der et av talepunktene var at sikkerhetsprosjektet ville bli presentert for regjeringen den påfølgende dag.

I desember 2004 hadde Frisak en oppfølging av beredskapsarbeidet for departementsrådene hvor forventninger til krise- og sambandsløsninger var tema.⁴ I mai 2005 møtte Frisak departementsrådene der tema var sikkerhets- og beredskapsplanlegging. Bakgrunnen for dette møtet var hvordan SMK hadde lagt opp beredskapsarbeidet og behovet for kryptert samband.

Etter spørsmål bekrefter Frisak at gradert samband mellom departementene er en utfordring.

Det foreligger nå et regjeringsvedtak om nytt gradert samband i regjeringskvartalet. Det gamle systemet er i ferd med å fases ut.⁵

Rapportens innhold og prioriteringer

Politidirektoratet gav ut en hovedrapport og delrapporter i juni 2004. Delrapportene bestod av: trusselanalyse, sikkerhetsanalyse av fysiske og tekniske sikringstiltak i departementene, sikringsplaner for regjeringskvartalet, departementene og regjeringens representasjonsbolig

På spørsmål om kommisjonen har oppfattet det riktig at et hovedfokus i delrapporten «Sikkerhetsanalyse av fysiske og tekniske sikringstiltak i departementene», var ulike bombescenarier, samt å avverge og begrense skadene av dette, svarer Frisak at bombescenariet var et viktig element og en del av analysene.

Kommisjonen refererte til at enkelte har opplyst at det var generell sårbarhet ved regjeringskvartalet og at kommisjonen oppfatter at regjeringensnotatet fra 2004 og notatet til sikkerhetsutvalget peker på bilbomber og bærbare bomber som et av trusselbildene. Til dette opplyser Frisak at de ikke var utelukkende fokuset på bomber, selv om dette kom frem av animasjonene fra Forsvaret. De var opptatt av det store bildet og at den generelle sikkerheten i hele regjeringskvartalet ble ivaretatt på alle plan og nivåene, også i forhold til f.eks. for statsrådene og håndtering av trusler.

⁴ Presisering ved Frisaks gjennomlesning: I tilknytning til en departementsrådslunsj ble det gitt en orientering om sikkerhet og beredskap. I innkalling ble det presisert at departementsrådene kunne ta med seg en medarbeider som er sentral i departementenes beredskapsarbeid. Normalt vil dette være ekspedisjonssjefen i administrativ avdeling med ansvar for sikkerhets- og beredskapssaker.

⁵ Presisering ved Frisaks gjennomlesning: Se egen vedlagt redegjørelse for situasjonen når det gjelder gradert samband før og etter 22. juli.

Kommisjonen viser til at hovedrapporten er basert på delrapportene, og at det er understreket at hovedrapporten gjelder ved motstrid. Videre at delrapporten om «fysiske og tekniske tiltak» er tydelig på prioriteringer og at den viser til røde, gule og hvite tiltak, hvor røde tiltak er de viktigste og som må prioriteres. Blant røde tiltak var stengning av Grubbegata og foliering av vinduer. Kommisjonen stilte spørsmål ved om hovedrapporten la til grunn prioriteringene fra delrapporten, eller hadde en annen prioritering. Frisak sa at hun overlot til Forsvaret og politiet å komme med faglige råd. SMK har ikke kompetanse på dette. Forsvarsjefen og politidirektøren var av denne grunn tett involvert i prosjektet. Frisak sier at SMK verken la føringer på tiltak eller hvordan rapporten skulle skrives – de var opptatt av en politifaglig sikring.

Kommisjonen viser til et brev fra SMK til FAD, 29.sept 2005, og et brev tilbake fra FAD til SMK 22. nov 2005, om prioriteringer av tiltak i sikkerhetsprosjektet. FAD sier i brevet at de forbereder en større workshop om utarbeidelse av overordnede prioriteringer, og det vises til en sikringsstrategi. Kommisjonen spør i den forbindelse om ikke prioriteringene var klare nok i den opprinnelige rapporten. Frisak sier hun ikke husker dette spesielt annet enn at SMK signaliserte at politiet hadde ansvaret for sikkerhetsvurderinger og anbefalinger om prioriteringer. Samtidig var SMK opptatt av at dokumentet ikke måtte være dødt, men et dynamisk dokument og at fagmyndigheter måtte stå for prioriteringene.

Når det gjelder fremdrift på foliering av vinduer, sier Frisak at hun ikke var inne på dette detaljnivået, og henviser til Henriksen som rette informant på denne type spørsmål. I den grad Frisak var inne i diskusjoner med politikerne knyttet til fremdrift, var det primært i forbindelse med budsjettkonferanser.

På spørsmål om hun husker at det var noen temaer som var spesielt vanskelige i forbindelse med utarbeidelsen av rapporten til sikkerhetsprosjektet eller faglige diskusjoner knyttet til denne, svarer Frisak at hun husker at det var et omfattende arbeid som gikk raskt. Hun betraktet rapportene som et «resultat», og SMKs anliggende var at tiltakene skulle følges opp av fagansvarlige. Hun sier hun ikke da vurderte tiltakene som mer eller mindre komplisert, utover at hun registrerte at det var et omfattende oppfølgingsarbeid.

Kommisjonen refererer til at det i delrapporten ble anbefalt stengning av Akersgaten, mens denne anbefalingen ikke gjenspeiles i hovedrapporten, og spør om Frisak husker noen diskusjoner knyttet til dette. Frisak husker at hun var oppmerksom på Akersgaten, men hun husker ikke noen konkret diskusjon for eller mot stengning. Hun sier at SMK la til grunn politidirektørens anbefalinger og var opptatt av at det politifaglige skulle være førende for de foreslåtte tiltakene.

Hun sier at hun husker trusselbildet på den tiden som at PST eller E-tjenesten ville få et forvarsel, og at politiet dermed kunne heve sikkerhetsnivået i spesielle situasjoner, og at planene var laget ut fra dette. I dag tenker hun at bildet er annerledes, noe hun ble særlig oppmerksom på etter et møte med PST-sjefen og departementsrådene våren 2011 om trusselbildet, hvor soloterrorisme ble nevnt.

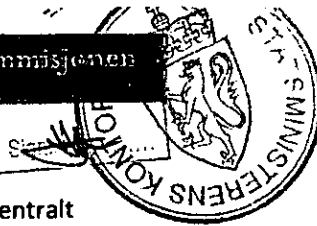
Kommisjonen viser at politidirektøren sier at politiet ikke har hjemmel til å stenge gaten, med mindre det er en aktuell trussel. I lys at dette spør kommisjonen om det er noen grunn til å velge ulike løsninger for Grubbegata og Akersgaten, med mindre Høyblokka og R5 ble vurdert ulikt ut fra objektets skjermingsverdighet. Frisak sier at hun den gangen ikke tenkte at et bygg i regjeringskvartalet skulle være mer skjermingsverdig enn et annet. Hun la til grunn politidirektørens anbefalinger og forutsatte at FAD tok sitt oppfølgingsansvar for sikkerheten i regjeringskvartalet.

STRENGT HEMMELIG

iht sikkerhetsloven §11 og §12
jf offentleglova §13

22. juli-kommisjonen

Dato: 18/10-12

Hun sier at med tanke på fremtiden er posisjonsrisiko sentralt

Kommisjonen viser til at han som hadde ansvar for en av delrapportene har sagt til kommisjonen at han opplevde et press for å endre anbefalingen om stengning av Akersgaten. Han oppfattet at dette presset kom fra Mjølhus og Henriksen. Frisak sier at dette kommer overraskende på henne, siden det har vært helt grunnleggende hos SMK, at de ikke blander seg i politiets anliggender. Hun sier hun ikke kan tenke seg at hun har medarbeidere som ville ment noe annet.

Kommisjonen spør om ikke det er slik at politiet må ta inn over seg problemstillinger knyttet til gjennomførbarhet av sikkerhetstiltak som følge av politiske prosesser. Frisak sier at hun ikke kan nok om politiets fullmakter til å mene for mye om dette, men understreker at det er politiet og PST som må komme med trusselvurderinger, og gi råd om hva som skal gjøres. Politisk nivå må ta hensyn til rådene fra politiet om hvordan samfunnets sikkerhet skal ivaretas.

Kommisjonen viser til at rapporten ikke inneholder frister for når tiltakene skulle være gjennomført, og spør om Frisak hadde noen forventninger når det gjaldt tidshorizont. Frisak sier hun var opptatt av at prosjektet skulle ha høy prioritet, noe som er tydeliggjort gjennom r-notat og brev fra SMK. Hun sier at det ikke er ofte at SMK involverer seg på denne måten, men sier at når SMK først hadde tatt dette initiativet og mottatt rapporten, var det svært viktig for dem at dette ble fulgt opp av fagdepartementene.

Kommisjonen viser til Frisaks tilstedeværelse i r-konferanser der nevnte r-notater ble drøftet, og spør om det er noe fra diskusjonene i RSU eller regjeringen som kommisjonen bør vite. Frisak mener at det skriftlige materiale er dekkende, uten at hun klarer å erindre nøyaktig hva som ble sagt i forbindelse med regjeringens behandling.

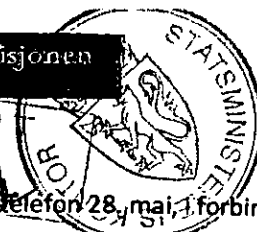
Statusrapport

Kommisjonen viser til at SMK tok et initiativ overfor POD i april 2008 til en statusgjennomgang for eksisterende tiltak, og ber om Frisaks kommentar til oppfølgingen av dette. Frisak viser til et referat fra et møte i 23. april 2008 i hos SMK. SMK var på dette møtet opptatt av at det hadde gått fire år, og at det kunne være behov for å gjennomgå fremdriften i sikkerhetsprosjektet, samt gjøre eventuelle justeringer og oppdateringer. I tillegg var det for SMK viktig å enda klarere trekke seg ut av rollen som pådriver i prosjektet, og få ansvaret klart plassert i fagdepartementene, med JD i en overordnet oppfølgingsrolle.

På spørsmål om hvorfor Østgaard, og ikke Ruud stiller fra JD, svarer Frisak at han har hatt et særlig ansvar for beredskapsarbeidet i JD. Hun opplever at denne ansvarsdelingen har vært grei, ettersom Østgaard har en egnet fagbakgrunn for beredskapsarbeid. Hun mener å huske at de ofte den senere tid (etter Serena) har møtt begge i RKR.

SMK registrerte i etterkant av dette møtet at ingenting skjedde fra PODs side, og skrev derfor brev til JD i 2009 der de etterlyste «totalgjennomgangen». Hvorvidt POD i denne perioden hadde forberedt arbeidet, kan ikke Frisak si noe om. I mai 2010 kom et brev fra POD til SMK om eget ansvarsområde. Parallelt fikk SMK kopi av et brev fra POD til JD om at FAD ikke har fulgt opp sine tiltak. Kommisjonen spør hva SMK gjorde med dette. Så vidt Frisak er kjent med, ingenting, ettersom det var mange tiltak som hadde kommet på plass etter PODs gjennomgang, og ikke minst at det var JD som skulle følge opp FAD. Kommisjonen

Nina Frisak 240412 og 120617

opplyser om at Henriksen tok opp saken med Østgaard per telefon 28. mai, i forbindelse med en diskusjon om vedleggene i POD brevet som SMK ikke ønsket å spre av sikkerhetsmessige grunner.

SMKs rolle

Når det gjelder SMKs rolle forklarer Frisak at SMK kan være inne og støtte ulike departementer på ulike områder, men at hun er opptatt av at SMK aldri skal overta noe ansvar fra fagdepartementene. Hun sier at sikkerhetsprosjektet egentlig gikk utover SMKs ansvarsområde, og at JD prinsipielt burde tatt dette ansvaret. SMK fulgte likevel opp på strategisk nivå fordi de var opptatt av å få fokus på beredskap i det daglige gjennom en forankring på et høyt nivå i fagdepartementene.

Kommisjonen ber Frisak si noe om SMKs ansvar etter sikkerhetsloven, og hvorvidt SMK har et selvstendig ansvar for bygningsmassen etter denne loven. Frisak svarer at sikring av bygningsmassen ikke er SMKs ansvar. Indre sikkerhet er derimot SMKs ansvar. Videre har SMK et ansvar for å sørge for at det finnes steder statsministeren kan dra til.

FADs ansvar

Ettersom FAD har ansvar for sikkerheten i regjeringkvartalet sier Frisak at de var særlig oppmerksom på oppfølgingen fra dette departementet, men også ut fra at de opplevde at beredskapsarbeidet ikke ble høyt nok prioritert her. Hun sier de understreket overfor FAD at de måtte gå til politiet dersom de hadde avklarings spørsmål knyttet til egne tiltak.

Kommisjonen viser til at Henriksen i sin forklaring sier at SMK var bekymret for FADs gjennomføringsevne allerede i 2004, og ber om Frisaks kommentarer til dette. Hun sier at gjennomføringsevne dels er personavhengig, og at når SMK fulgte opp FAD på et overordnet nivå, så var det fordi de ønsket at de skulle ha trykk på arbeidet. SMK hadde statusmøter i 2005 og 2006 med FAD, og i 2007 var SMK inne fordi de var bekymret for prosessen knyttet til Grubbegata.

Kommisjonen spør om Frisaks refleksjoner over hvilke signaler som sendes når SMK avholder jevnlig statusmøter, gitt departementenes fagansvar og JDs tilsynsrolle. Frisak gjentar at det er grunnleggende i departementssystemet at SMK kan holde trykk på saker, uten å ha ansvaret. Ansvars-, likhets- og nærhetsprinsippet er viktig, og SMK har løpende fokus på dette, blant annet for å unngå at SMK blir en sovepute for andre. Hun ser likevel at SMK kunne vært tydeligere på å sikre at JD fulgte opp FAD, fremfor å gå direkte på FAD. Motivasjonen for SMKs sterke involvering var å sikre at prosjektet SMK hadde satt i gang ble fulgt opp, et slags ekstra påtrykk.

JDs samordningsansvar i beredskapsarbeidet

På spørsmål om hvordan Frisak opplevde departementenes oppfølging av beredskapsarbeid, svarer hun at det har vært en utfordring at JD ikke har vært gode nok i pådriverrollen. På tross av at JD fra 1994 gjennom

Nina Frisak 240412 og 120612

samordningsresolusjonen og fra 2000, gjennom tilsynsresolusjonen og DSB, har hatt som oppgave å fange opp behovet for beredskapstiltak i departementene, opplever ikke Frisak at dette har fungert tilfredsstillende. Dette var noe av bakgrunnen for at statsministeren 11. november 2011 tok initiativ til et navneskift der beredskapsdimensjonen ble synliggjort. Det ble gitt signaler om økte ressurser og en gjennomgang av den interne organiseringen i JD ble initiert. Hun viser til at Faremo har grepet tak i dette, blant annet gjennom Bleiklia rapporten og Tor Saglis arbeid med utarbeiding av stortingsmeldingen.

Regjeringens fokus på beredskapsspørsmål

Frisak bes om å kommentere regjeringens oppfølging av tilsynene som JD gjennomfører. Hun sier at status på tilsynene har vært oppe i regjeringen, men at hun ikke har oversikt over hvor ofte, og når dette skjedde. Hun tilføyer at den tyngste involveringen fra regjeringens side kommer i forbindelse med stortingsmeldinger om beredskap, hvert fjerde år.

På generell basis sier Frisak at hun opplever at det har vært fokus på beredskap i regjeringen de senere år. Det har vært runder på dette i departementsrådsfelleskapet og i RKR i forbindelse med andre kriser. Hun sier også at øvelser har vært prioritert, herunder deltakelse fra regjeringens medlemmer.

Hun viser også til at sikkerheten i regjeringkvartalet ble tatt opp i regjeringen gjennom et r-notat fra FAD i 2006. Dette hadde sitt opphav i et r-notat fra justisministeren og statsministeren fra desember 2005 der departementene ble bedt om å utarbeide en oversikt over beredskapsarbeidet på sine områder. Formålet med denne prosessen var å oppnå forankring på politisk nivå på beredskapsarbeidet. FADs ansvar ble ikke utvidet med dette r-notatet, snarere var det en påpekning av eksisterende ansvar.⁶

Hun tilføyer at det i lys av erfaringene fra 22. juli, nå jobbes med en styrking av tilsynsfunksjonen på beredskapsområdet. Her drøftes både DSBs og NSMs funksjon.

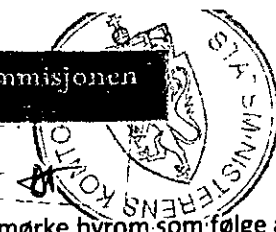
Grubbegata

Frisak sier at SMK særlig kom inn i Grubbegata saken sommeren 2007. Da ble SMK oppmerksom på pressemeldingen som sa at Byrådet ikke støttet Statsbyggs forslag om å stenge Grubbegata.

Frisak sier at SMKs første initiativ var at Arne Spildo snakket med Nils Holm ved byrådslederens kontor i Oslo kommune om SMKs bekymring rundt denne prosessen. SMK tok også kontakt med politidirektøren for å høre om hun kunne gi faglige innspill til Oslo kommune, slik at de skjønnte viktigheten av å stenge Grubbegata. Frisak har notert seg at politidirektøren holdt en redegjørelse for den nyvalgte byutviklingskomiteén i Oslo bystyre i oktober 2007. Hun har videre notert seg at komiteen likevel valgte å fraråde stengning i nov 2007.

15. november 2007 ble det holdt et møte på politisk nivå mellom Aps fraksjonsleder i byutviklingskomiteen og Schjøtt-Pedersen. Spildo deltok også på møtet. Frisaks inntrykk er at Ap i dette møtet ble overbevist og stemte for stengning. Hun har videre notert at politidirektøren i januar 2008 deltok på befarings- og møte med Fabian Stang. Det ble videre holdt et møte på SMK 28. januar 2008 mellom Stang og Schjøtt-Pedersen, om PODs rapport og behovet for stengning. Frisak sier at det trolig var med en embetsperson på dette møtet, mest sannsynlig Henriksen. Frisak sier at Schjøtt-Pedersen husker at det var han som tok initiativ til

⁶ Presisering ved Frisaks gjennomlesning: Se vedlagt redegjørelse om politisk ledelses involvering i prosjektet.

møtet. Stang formidlet i dette møtet en bekymring for mørke byrom som følge av en stengning. Hun sier at FAD på denne bakgrunn ble bedt om å utarbeide et svar på disse utfordringene som SMK viderefremidlet. Deretter fattet bystyret vedtak om stengning, og bebyggelsesplan.

Kommisjonen spør om noen ved SMK reflekterte over at prosessen tok lang tid. Frisak sier at alle syntes at dette tok lang tid. Frisaks personlige refleksjon etter at vedtaket var fattet og kravet om bebyggelsesplan kom, var at dette var en demokratisk prosess som måtte gå sin gang. Før vedtaket derimot, sier Frisak at hun var genuint engstelig for at stengningen drøydte ut i tid, og at dette var årsaken til at SMK engasjerte seg så strekt.

Kommisjonen fremviser en tidslinje for behandlingen av Grubbegata saken, og ber om Frisaks kommentar til at det tok så lang tid før saken kom opp til politisk behandling, og at det politiske engasjementet først kom etter at byrådet har gått mot stengning. Frisak viser til at dette var FADs ansvar og at hun ikke vet om det ble tatt noe politisk initiativ mot Oslo kommune derfra. På spørsmål, svarer Frisak at hun anser det som naturlig at en politisk kontakt på et tidligere tidspunkt ville kommet fra FAD, ikke SMK. I andre saker er det andre departement som har ansvar, og som etablerer kontakt mot kommunen, eksempelvis UD i ambassadesakene.

Kommisjonen viser til et brev datert 3.12.2004 til SMK der FAD og Moe Røysland blant annet skriver at andre hensyn som miljø, samferdsel og arkitektur i liten grad var hensyntatt, og anbefalte med hensyn til fremdrift en politisk drøfting av relevante hensyn tidlig i sikkerhetsprosjektet. Frisak leser dette som at dersom et departement ønsker å ta opp en sak på politisk nivå, ut fra at de på sitt ansvarsområde synes dette er hensiktsmessig, så gjør de det. Her ville det betydd at FAD ministeren tok det opp med stabssjef, statsministeren, RSU eller regjering. Hun husker ikke at FAD noen gang tok opp med SMK, at de hadde problemer med hensyn til fremdriften, og at de hadde behov for bistand. Hun tilføyer at departementene ikke bruker statsministeren i unøde, slik at når det skjer er det et behov for det. Når SMK engasjerte seg i 2007, mener Frisak å huske at det utslagsgivende for deres engasjement i saken ikke var FAD, men pressemeldingen fra Oslo kommune. Frisak sier at ansvaret fremdeles lå hos FAD selv om SMK engasjerte seg, noe de gjorde fordi de var frustrert over utviklingen i saken.

Nossum (SMK) viser til et notat som Grande Røys skrev til underutvalget i august 2007 der hun orienterer om status for tiltak i sikkerhetsprosjektet, inkludert Grubbegata. Statsministeren hadde en påtegning datert 1. september 2007 på dette notatet om at Schjøtt-Pedersen skulle følge opp saken, og at det altså ikke var nødvendig å ta saken i underutvalget. Dette kan i følge Frisak hatt en sammenheng med at det kunne være vanskelig å samle underutvalget midt i valgkampen, og med at det ikke var en sak med politisk uenighet.

På spørsmål om det var diskutert noen alternativer til å følge de demokratiske prosessene, svarer Frisak hun ikke kan huske at statlig reguleringsplan ble diskutert. Hun tilføyer at nå, i forbindelse med nytt regjeringskvartal, vil statlig reguleringsplan bli et sannsynlig utfall. På generell basis sier Frisak at statlig reguleringsplan er mer aktuelt i komplekse saker og når mange kommuner er involvert.

På spørsmål om hun var involvert i diskusjoner om innføring av midlertidige tiltak, svarer Frisak at de var veldig bevisst på at dersom det kom en konkret trusselvurdering, ville politiet kunne sette i verk tiltak.

Kommisjonen viser til at noen har sagt at pådriveren for sikkerhetsprosjektet var SMK administrativt, i større grad enn regjeringen, og spør om Frisak vil kommentere dette. Frisak sier at hun som ny regjeringsråd hadde behov for å sette seg inn i planverk, og at da hun så at dette ikke var tilstrekkelig tok hun det opp med statsministeren. Hun understreker at embetsverket ikke gjør noe uten en politisk forankring, noe som også var tilfellet i dette prosjektet. I praksis betydde det at støtte og midler kom på plass når det var påkrevd. Når det gjelder potensielle motstridende politiske hensyn, åpenhet vs sikkerhet, sier Frisak at dette aldri var et tema fra statsministeren sin side. Hun opplevde heller aldri motforestillinger fra regjeringens side når det gjaldt tiltak.

SMKs gjennomslagskraft i forvaltningen

Kommisjonen viser til at det fremstår som at SMK har stor gjennomføringsevne og stor gjennomslagskraft i forvaltningen, og spør på bakgrunn av dette om Frisak har tenkt på om SMK burde hatt mer ansvar. Frisak sier at hun der og da, som ny regjeringsråd, følte et personlig ansvar for å få systemene på plass. Hun sier også det kan ha vært riktig og viktig for prosjektets brede forankring at SMK påtok seg denne rollen. Samtidig mener hun at det er riktig at JD som beredskapsdepartement skal styrkes og at ansvaret bør ligge der. Hadde det i dag blitt snakk om behovet for et nytt sikringsprosjekt, hadde Frisaks råd til statsministeren vært at JD skulle lede dette arbeidet. Hun sier samtidig at hun ikke har angret på at SMK tok dette grepet og etablerte sikkerhetsprosjektet.

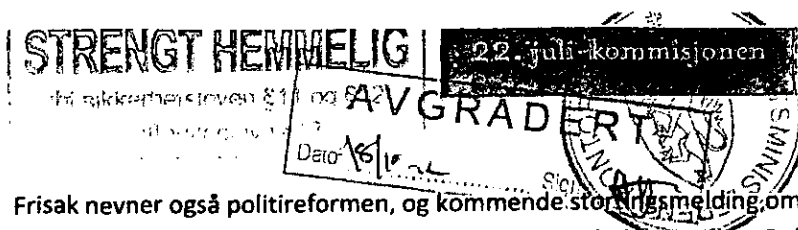
På spørsmål om JD deltok på SMKs årlige statusmøter med FAD i 2005 og 2006, svarer Frisak nei, og tilføyer at det da var fokus på oppfølging av FADs område. I ettertid ser hun at det hadde vært lurt om JD hadde deltatt, eller ideelt sett hatt ansvaret for møtene.

JDs rolle fremover

Kommisjonen ber om Frisaks refleksjoner rundt den annonserte styrkingen av JD i tilsynsrollen og som beredskapsdepartement, i lys av sektoransvaret og prinsippene om ansvar, nærhet og likhet. Frisak viser til at det jobbes med en kongelig resolusjon og stortingsmelding fra JD, der man trolig i større grad enn tidligere vil betone JDs pådriver rolle ved å tilføre ressurser for at denne rollen kan ivaretas og gjennomgå den interne organiseringen i JD. I tillegg er det vedtatt i regjeringen at KSE skal ha en 24/7 vaktordning. Samtidig mener hun det er prinsipielt viktig at departementene som har det daglige ansvaret, også har det konstitusjonelle ansvaret for å sørge for beredskapen. Som eksempel nevner hun at HOD håndterer pandemier.

Kommisjonen viser til at JDs beredskapsansvar er tydelig beskrevet gjennom flere stortingsmeldinger, og spør hvorfor denne rollen fremdeles har vist seg å være uklar. Frisak viste til at JDs ansvar var definert gjennom samordningsresolusjonen fra 1994 og tilsynsresolusjonen fra 2000, men at man lærer hele tiden. En viktig lærdom etter 22. juli er at JD må bli tyngre og tydeligere i sin koordinerende beredskapsrolle.

I tillegg peker Frisak på betydningen av samvirke mellom forsvar og sivil sektor, og at Forsvaret må få en tydeligere rolle i å støtte det sivile samfunn. Langtidsplanen for Forsvaret og samfunnssikkerhetsmeldingen vil reflektere dette. Innholdet i totalforsvarsbegrepet har vært viktig for Frisak, og her peker hun på en dreining de senere år, mot at Forsvaret i større grad skal støtte det sivile samfunn, enn vise versa.

Frisak nevner også politireformen, og kommende stortingsmelding om dette til høsten. I tillegg vil et tema som også Bleiklia hadde fokus på i sitt arbeid, samarbeidet mellom Politiavdelingen og Rednings og beredskapsavdelingen i JD, være et forbedringspunkt.

Objektsikring

Kommisjonen viser til at trusselbildet har endret seg og ber om Frisaks tanker rundt objektsikring og kritisk infrastruktur. Nossum viser til at det jobbes med kritisk infrastruktur og utpeking av skjermingsverdige objekter i den kommende stortingsmeldingen om beredskap. Frisak føyer til at det er viktig å definere hva og hvem som skal beskyttes, og at dette kan innebære en krevende avveining mellom åpenhet i samfunnet og sikkerhetshensyn.

Kommisjonen visert til at sikkerhetsloven ble vedtatt i 1998, men at tilhørende forskrift, ennå ikke fullt ut er gjeldende. Departementene er gitt en frist til 2013 for å melde inn sine skjermingsverdige objekter. Kommisjonen viser til at dette utgjør grunnstammen i det sivile beredskapssystemet, og spør seg hvorfor dette har tatt så lang tid.

Frisak viser til at Forsvaret i dag har oversikt over skjermingsverdige objekter, men at hun ikke har full oversikt på dette området. Når det gjelder sektoransvaret og ansvarsprinsippet, spør kommisjonen om hun anser at dette står i veien for praktisk implementering av tiltak man er enige om på det strategiske plan. Frisak sier at dette er noe hun er opptatt av og understreker at selv om ansvaret må plasseres ett sted, er arbeid på tvers av sektorer helt sentralt. Regjeringskonferansene er nettopp etablert for å sørge for at alle saker av betydning får en bred forankring, og at konsekvensene for alle departementene synliggjøres. Merknader av betydning skal ikke kompromisseres bort før de er løftet frem for regjeringen. Hun sier dette er viktig for å synliggjøre utfordringene på tvers av departementene, før regjeringen trekker en konklusjon. Frisak sier denne måten å jobbe på synliggjør hvordan saker har innvirkning på hverandre og hva motforestillingene er. Å jobbe på denne måten i det daglige, mener Frisak er viktig for regjeringens evne til krisehåndtering, ettersom det i store kriser er påkrevd at departementene klarer å jobbe sammen på en hensiktsmessig måte.

Kommisjonen viser til at en konsekvens av at forskriften i sikkerhetsloven ikke er fullt ut implementert er at NSM ikke har gjennomført tilsyn med objektsikring, og at dette i noen grad har vært underrapportert til JD. Kommisjonen spør om dette noen gang har vært et tema i regjeringen. Frisak sier at hun ikke kan huske det, utover en generell drøftelse av ny sikkerhetslov og objektsikring. At en av NSMs hovedoppgaver er ikke blitt gjort, er nytt for Frisak. Hun viser til at NSM ligger under FD og JD, og har forutsatt at disse departementene følger opp at NSM gjør jobben sin.

Kommisjonen viser til at Frisak i sin tidligere forklaring til kommisjonen sier at SMKs statssekretærer har definerte ansvarsområder, og spør om sikkerhet og beredskap er et slikt område. Frisak sier at ansvarsdelingen gjelder de enkelte departementer, slik at svaret på spørsmålet er nei; ikke utover at en statssekretær har ansvar for å følge opp JD og FD. Hun legger til at et fåtall statssekretærer har vært inne i sikkerhetsprosjektet eller RSU, ettersom dette har omfattet mye gradert informasjon. Statsministeren har sammen med Schøtt-Pedersen håndtert disse spørsmålene.

STRENGT HEMMELIG

22. juli-kommisjonen

Ifølge sikkerhetsloven § 1 og § 4

4. juli 1994

AVGRÆD

Date. 18/6-1

SMKs fremtidige rolle i beredskapsarbeidet

Kommisjonen viser til at andre land har organisert sikkerhets- og beredskapsområdet mer direkte under statsministeren, og spør Frisak om hennes syn på en tilsvarende organisering i Norge. Frisak mener den modellen Norge har i dag er den riktige; at SMK skal sørge for at statsministeren og regjeringen kan fungere på et strategisk nivå i kriser. For å fylle denne rollen, mener hun det er en fordel at SMK er et lite kontor som gjør det mulig å håndtere ting fleksibelt og profesjonelt. Derfor er hun ekstremt opptatt av at lederdepartementet må håndtere krisestyringen, og at RKR må støtte lederdepartementet. Dersom SMK skulle utvidet sine oppgaver, kunne man risikert at dette gikk på bekostning av SMKs kjerneoppgaver. Alternativt måtte SMK bygget opp en beredskapsorganisasjon som arbeidet på siden av SMKs daglige oppgaver, og vært dimensjonert på en helt annen måte. Hun mener det er mer hensiktsmessig at ansvaret for denne beredskapsorganisasjonen legges til de som til daglig har fagansvaret, primært JD, men også for eksempel HOD. Hun mener SMK bør levere på det de er best på, nemlig å sørge for at regjeringen er operativ i en krise, i tillegg til å ha interaksjon med andre departementer gjennom deltakelse i RKR m.m. Hun tilføyer i den forbindelse at betegnelsen RKR er litt uheldig (burde vært kriserådet), ettersom det kan gi et inntrykk av at regjeringen sitter der. RKR skal bidra med kompetanse i kriser og støtte departementene i håndteringen av kriser. Frisak understreker at det viktigste er at det operative nivået fungerer.

I forhold til 22. juli sier Frisak at statsministeren ble trukket tett inn i kriseledelsen, men at dette har sammenheng med at han var på jobb da krisen inntraff, mens justisministeren var på vei inn fra ferie. Hun ser ikke bort fra at rollefordelingen hadde vært annerledes dersom statsministeren var på ferie og justisministeren på jobb. På den måten fungerer systemet fleksibelt. Et annet trekk ved 22. juli var at hendelsene raskt var over, slik at regjeringen i begrenset grad opererte på et strategisk nivå.

Ved kriser av lengre varighet vil flere strategiske spørsmål komme opp i regjeringen. Likevel understreker Frisak at det ikke er regjeringen som skal være operative, ettersom det er de operative virksomhetene som kan «håndverket».

Kommisjonen viser til en tenkt situasjon med et terrorangrep rettet mot flere mål der mange departementer er inne med fagansvar, og at JD i en slik situasjon vil være et naturlig lederdepartement. Kommisjonen ber om Frisaks kommentar til JDs manglende samordningskraft i forhold til et slikt scenario. Frisak mener at løsningen på dette er å tilføre JD denne kraften, ikke å legge ansvaret til SMK. Statsministeren vil uansett være veldig tett på i en slik tenkt situasjon.

22. juli håndteringen og RKR

Kommisjonen viser til at flere har uttrykt en slags konflikt mellom å prioritere deltakelse i RKR og håndtere krisen i eget departement, og ber om Frisaks kommentar til dette. Frisak sier at hun normalt prioriterer RKR, men at hun etter møtet i RKR lørdag morgen oppfattet at krisen var på vei inn i en ny fase. PST sjefen sa da at ABB mest sannsynlig var alene om handlingene. Etter dette prioriterte Frisak å følge statsministeren og fokusere på kommunikasjon/budskap ut, mens andre fra SMK stilte i RKR. Hun oppfattet at det videre arbeidet i RKR handlet mye om informasjonsutveksling og koordinering mellom departementene, der Frisaks rolle ikke var like sentral. Hun tilføyer at det er et poeng at departementsrådene prioriterer deltakelse i RKR i krisehåndteringsfasen, ettersom det er de som sitter med krisehåndteringskompetanse.

Denne erfaringen kan ikke delegeres. Det som gjorde det spesielt 22. juli, var at denne fasen var så kort, og at det i liten grad var snakk om strategisk krisestyring.

Frisaks erfaring fra RKR's funksjon i tidligere kriser er at det fungerer som et lite byråkratisk organ, som identifiserer om det er behov for politiske klareringer, og løfter sakene opp til regjeringen. Ofte er sakene av administrativ art. 22. juli var RKR svært bredt sammensatt, som følge av at så mange departementer var rammet. Dette medførte at det ble problematisk å diskutere graderte/hemmelige saker i dette foraet.

Et problem helt i starten 22. juli var at statsministeren følte at han ikke fikk nok direkte informasjon. Dette gjaldt både initialt og i timene etter eksplosjonen. Frisak sier at SMK opplevde at politiet ikke kommuniserte raskt nok, men hun uttrykker samtidig forståelse for at politiet fokuserte på det operative. 22. juli ble dette i praksis løst gjennom at Refvik hadde direkte kontakt med statsministeren, en kommunikasjon som gikk utenom lederdepartementet og RKR. Dette hadde sammenheng med at det tok tid å nedsette RKR, mens statsministeren var i stand til å arbeide umiddelbart etter eksplosjonen i regjeringskvartalet, og at det var forventet at han raskt skulle kommunisere et riktig budskap ut.

En utfordring generelt er at statsministeren har behov for rask informasjon, både verifisert informasjon og informasjon som enda ikke er verifisert. Hun peker på et behov for å se på hvordan kommunikasjon mellom operativt og strategisk nivå kan bli bedre. At Politidirektoratet har en liason hos ledelsen på skadestedet i det berørte politidistriktet er en mulighet. Normalt, når krisen ikke skjer like fort, vil lederdepartementet og/eller RKR få inn relevant informasjon, trekke ut en situasjonsrapport og videreformidle denne til Regjeringen.

Kommisjonen reiser problemstillingen om faren for flere anslag 22.juli, og spør om Frisaks syn på hvordan RKR ville fungert da. Frisak gjentar at hun ikke var til stede på det første møtet i RKR, men hun sier at hun mener at statsministeren hadde oppdatert informasjon fra PST-sjefen og politidirektøren før dette møtet. 22. juli var situasjonen så raskt over og derfor et unntak fra normalen, som vil være møte i RKR der politiske beslutninger/tilrådninger forberedes. Ved behov vil ressurspersoner innkalles til regjeringskonferanse og RSU sammenkalles. Frisak mener grunnstrukturen med RKR er god, og at den praktiseres med en viss fleksibilitet.

Kommisjonen viser til at politiet kom sent på banen når det gjelder iverksetting av bistandsanmodningene, og spør om SMK kunne hatt en rolle i å påse at dette ble fulgt opp. Frisak sier hun ikke vet om statsministeren diskuterte bistandsanmodningene med forsvarsministeren, ettersom hun ikke var til stede. Prinsipielt sier hun at SMK skal sjekke færrest mulig ting. De må forutsette at andre følger opp eget ansvar. Statsministeren kunne grepet inn om nødvendig.

På spørsmål om hvem som har ansvar for å følge opp dersom et lederdepartement ikke gjør jobben sin, svarer Frisak at alle, inkludert hun selv, ville følt et ansvar for å løfte dette opp til statsministeren. Om nødvendig kan statsministeren beslutte å skifte lederdepartement, noe Frisak anser som lite sannsynlig midt i en krise. Tsunamien var spesiell. Her skjedde det et skifte av lederdepartement da krisen gikk over i en ny fase etter at de fleste overlevende nordmenn var kommet hjem til Norge.

Kommisjonen viser til at SBSen ikke ble brukt, og spør om dette var et tema. Frisak kjenner ikke til at dette ble diskutert ved SMK, utover eget ansvarsområde som for SMKs del var å vurdere flytting (inngår som et

tiltak i SBSen). Hun viser til at JD har satt i gang en revisjon av SBSen. Frisak husker fra tidligere gjennomgang av SBSen at mye ansvar ble flyttet fra Kongen til departementene, for at ting skulle skje raskere.

Avslutning

Intervjuet ble avsluttet kl. 1220

Tilføyelser i forbindelse med Frisaks gjennomlesning av referatet fremgår dels av fotnoter, og dels av eget vedlegg til referatet.

Supplerende intervju 12. juni 2012

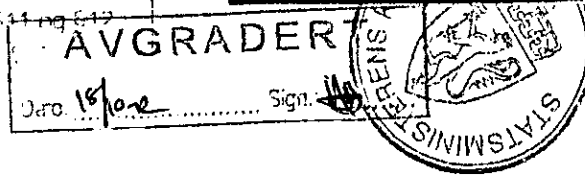
Tid	Tirsdag 12. juni, kl 1240
Sted	Sekretariatet, Akersgata 51, Oslo
Intervju av	Nina Frisak , regjeringsråd Som bisitter møtte Malin Nossum, fagdirektør ved SMK
Intervjuere	Alexandra Bech Gjørvi, 22. juli-kommisjonen Ida Skirstad Pollen, Sekretariatet
Andre til stede	Hege Gabrielsen, PwC (sikring/dokumentasjon av intervjuet)

Kommisjonen innleder med at det etter gjennomlesning av referatet fra intervjuet med Frisaks 24. april, er noen tilleggsspørsmål som de ønsker å stille.

Gradert samband

Frisak sier at hun i etterkant av forrige intervju har sammenstilt noe tilleggsinformasjon om gradert samband. Her fremgår hva som var situasjonen før 22. juli og hva det jobbes med på dette området nå.

Frisak sier at det ikke var noen som prøvde å ringe henne på den hemmelige mobiltelefonen 22. juli. Hun presiserer at det heller ikke var behov for å gi henne gradert informasjon under den korte tiden hun befant seg i Lofoten.

Kommisjonen viser til Frisaks tidligere utsagn om at det var vedtatt et nytt høygradert samband, og spør om dette vedtaket forelå før 22. juli. Frisak svarer at prinsippvedtaket om at høygradert samband skal gjøres tilgjengelig for alle departementer og sentrale etater kom før påske 2012, og viser til vedlegget for mer utfyllende informasjon om det graderte sambandet.

Sikkerhetsprosjektet - POD revisjonen og møte i april 2008

Kommisjonen spør om Frisak på dette tidspunktet var bekymret for fremdriften i sikkerhetsprosjektet. Frisak peker på at mange av tiltakene var gjennomført, men har problemer med å huske detaljer om hva hun tenkte om dette i 2008. Hun viser til at Henriksen er den som vet mest om dette, og også om SMK hadde noen spesielle bekymringer knyttet til dette. Hun legger til at alle var bekymret for fremdriften i Grubbegata i 2007 (ref. kontakten med Oslo kommune). Dette var imidlertid ikke et tema på tidspunktet for møtet i 2008, ettersom vedtaket i kommunen da var truffet. I april 2008 var det mer et ønske om en status, og eventuelt revidering av tiltakene i prosjektet, ettersom det hadde gått fire år.

JDs rolle

Kommisjonen viser til at ledelsen i JD har sagt at de ikke anså det som naturlig at noen skulle ha en pådriverrolle overfor FAD, ettersom ansvaret var klart plassert hos FAD. Frisak presiserer at sikkerhetsprosjektet omfatter mer enn sikring av regjeringkvartalet. JD har et overordnet ansvar for å ivareta sikkerheten til regjeringen, samordning og beredskap innen sivil sektor på det overordnede plan. I den grad noen har en samordningsrolle og tilsynsfunksjon innen sivil beredskap så er det JD (fra 1994 og 2000). Dette ansvaret inkluderer tilsyn med FADs beredskapsarbeid.

Frisak sier at JD har ansvar for å sørge for at sikkerheten rundt regjeringen er på plass, som en del av deres overordnede sektoransvar. I praksis gjøres dette gjennom politiets oppdaterte trusselvurderinger, analyse av posisjonsrisiko osv. For SMK er poenget at deres eget beredskapssystem vil ha begrenset verdi dersom systemet rundt dem ikke er på plass. SMK sørger for at regjeringen – som kollegialt organ – hele tiden kan fungere. På spørsmål om SMKs ansvar på dette området er et selvstendig sektoransvar, sier Frisak at det klart er SMKs ansvar.

Kommisjonen viser til at i forhold til sikkerhetsloven skal utpekingen av skjermingsverdige objekter ta utgangspunkt i en skadevurdering, i forhold til effekter på samfunnet, og ber om Frisaks syn på hvorvidt FAD selv skal ha en slik rolle, eller om det er de som sitter på skjermingsverdig virksomhet som må pålegge FAD å sikre dem. Frisak sier at FADs ansvar for det forebyggende objektsikringsarbeidet i regjeringkvartalet vil bli presisert i den kommende stortingsmeldingen om samfunnssikkerhet. Kommisjonen presiserer at spørsmålet handler om hvorvidt FAD har den nødvendige innsikt i de enkelte virksomheters spesielle skjermingsbehov. Frisak viser til SMKs brev til FAD i 2004 der det heter at FAD må etablere en god kontakt med politiet slik at sikkerhetsnivået i regjeringkvartalet til enhver tid er i samsvar med politiets anbefalinger. Primært er det altså politiet, i dialog med fagmyndighetene, som skal gi disse rådene. Frisak viser til at ansvaret for

STRENGT HEMMELIG

22. juli-kommisjonen

AV

Dato 16/10-08

Sigr.

Kommisjonen viser til at oppfatningen blant de som har vært intervjuet om sikkerhetsprosjektet er at SMK var prosjekteier. Frisak gjentar at det var SMK som tok initiativet til prosjektet og at det ble levert til dem, men at dette er en rolle SMK ikke ville tatt i dag.

Kommisjonen viser til møtet ved SMK i 2008 der det ble formidlet at JD skulle følge opp FAD videre, og at Østgaard i sin forklaring til kommisjonen har sagt at han ikke har noen erindring om dette. Østgaard oppfatter at FAD selv har dette ansvaret. Frisak viser til at dette dels handler om å følge opp FAD i form av tilsyn, men understreker at ansvaret hele tiden lå i FAD.

Kommisjonen viser til det interne referatet fra nevnte møte i 2008 der det fremgår at regjeringsråden anmodet POD om å påta seg et oppdrag, og at det således fremstår som at SMK er bestiller. Frisak sier at det viktige for SMK var å sørge for at arbeidet/tiltakene ble oppdatert. Hun sier at i dette ligger nok at de ikke trodde Rednings- og beredskapsavdelingen ville ha tilstrekkelig fremdrift på dette. Hun understreker at det i møtet klart fremgikk at det var JD som skulle ha oppfølgingsansvaret, herunder for POD. Dette ble bekreftet i brev fra SMK til JD 23.4 2008.

skal
være
16.3.2009

Kommisjonen viser til at FAD ikke oppfattet at det skjedde en endring i forhold til oppfølgingsansvar av sikkerhetsprosjektet, og oppfattet at SMK fortsatt eide prosjektet, og spør om Frisak husker at FAD eksplisitt ble orientert om at JD skulle følge opp prosjektet. Frisak viser til at FAD var til stede på nevnte møte i SMK.

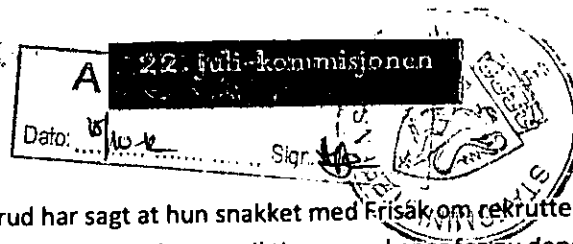
Kommisjonen viser til at politidirektøren i sin forklaring har sagt at hun, da POD fikk tildelt oppdraget i 2003, ble bedt om å holde dette for seg selv, og ikke involvere JD i prosjektet. Til dette sier Frisak at det ikke er tilfelle, ettersom JD ved Østgaard var involvert i hele arbeidet. POD ble imidlertid bedt om at rapportene skulle sendes SMK direkte og at det var SMK som skulle informere JD.

FADs rolle

Kommisjonen viser til referatet fra Frisaks forklaring der det fremgår at Frisak var særlig oppmerksom på oppfølgingen av FAD, ettersom hun opplevde at beredskapsarbeidet ikke ble høyt nok prioritert der. Kommisjonen viser til at DSBs tilsynsrapporter som pekte på det samme, og spør om Frisak tok dette opp med Moe Røysland på noe tidspunkt, som et generelt problem.

Frisak sier at IKT systemet stadig var et tema mellom SMK og FAD. På spørsmål om dette handlet om et sikkerhetskulturproblem, sier Frisak at

nd.

Kommisjonen viser til at Aasrud har sagt at hun snakket med Frisak om rekruttering av ny departementsråd i FAD, og at evne til struktur, system og orden var viktige egenskaper for ny departementsråd. Frisak bekrefter dette og forklarer at tidligere rekrutterte departementene sin egen sjef, men at denne praksisen nå er endret. I dag leder Frisak en departementsrådsgruppe med ytterligere to departementsråder utpekt av statsråden, som gir råd til statsråden. Et ledelsesutvelgelsesfirma er også viktig i prosessen.

Kommisjonen viser til at sikkerhetsprosjektet var i gang i FAD da Grande Røys og Aaserud tiltrådte som statsråder, og at inntrykket er at disse ikke fikk en grundig orientering av departementsråden om dette. Frisak sier at det burde de fått, og tillegger at statsråder er avhengig av et embetsverk. Hun tillegger at statsråder ikke sikkerhetsklareres, men får tilgang på all informasjon likevel.

JDs pådriverrolle i beredskapsarbeidet

Kommisjonen viser til at det i referatet fremgår at JD ikke er gode nok i pådriverrollen, og at Lea fra DSB i sin forklaring sier at dette var et tema i forbindelse med tilsyn med SMK. Frisak bekrefter at dette stemmer, fordi de har følt at JD kunne vært mer aktiv i sin pådriverrolle. Det er en av grunnene til at JDs pådriverfunksjon i beredskapsarbeidet har blitt tydeliggjort, og vil ytterligere tydeliggjøres i den nye resolusjonen (sammenslåing av samordningsresolusjonen fra 1994 og tilsynsresolusjonen fra 2000,) som kommer i løpet av kort tid. Nossum viser til at dette ble varslet i Stortingsmeldingen fra 2008. Frisak bekrefter kommisjonens hypotese om at utfordringen har vært mer på å fylle rollen, enn å definere rollen.

Kommisjonen spør om JDs organisering av beredskapsarbeidet, med Østgaard som ansvarlig for beredskap, har bekymret henne. Frisak var ikke bekymret for ansvarsdelingen, ettersom det var en tydelig ansvarsdeling der Østgaard hadde de nødvendige fullmakter. Selv om Østgaard leverte på beredskapsområdet, er Frisak opptatt av at ny departementsråd i JD har et operativt blikk, og får ting unna i rimelig tid.

På spørsmål om hva SMK har foretatt seg i forhold til dette, svarer Frisak at for eksempel ideen om å lage et r-notat som ba hver enkelt statsråd om å legge frem et r-notat om status på beredskapsområdet trolig kom fra SMK. Hun oppfatter Østgaard som lyttende, men ikke utpreget dynamisk og initiativrik.

Nossum tilføyer at SMK ikke har opplevd JD som motvillige, men at det fremstår, blant annet fra Bleikliarapporten, at RBA har hatt store investeringsprosjekter som har opptatt mye av tiden og ledelsesfokuset.

Lederpolitikk i departementene

Kommisjonen spør om i hvilken grad bekymringer for andre departementers evne til å levere over tid, er et tema som diskuteres med statsministeren. Frisak sier at statsministeren nok var klar over departementsråden i FAD ikke var veldig dynamisk, men at ledelsen i JD ikke har vært et tema på samme måte. Hvis den administrative ledelsen ikke fungerer er det den enkelte statsråds ansvar å ta tak i dette. Hvis det er statsråden som er det sviktende ledd, er det statsministerens ansvar. I dagens flerpartiregjering vil de tre partilederne også være tungt inne i eventuelle slike prosesser.

Frisak tilføyer at hun mener at departementsråder ikke bør utpekes på åremål, ettersom hun anser det problematisk for uavhengigheten, spesielt i forbindelse med utløpet av åremålsperioden. Ulempen med dagens system er at det krever en del av en statsråd de gangene en departementsråd ikke fungerer i

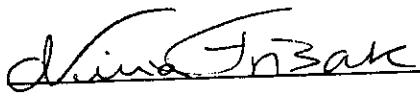
stillingen. Hun mener likevel at lederlønnskontrakten rettslig sett gir et stort handlingsrom til å kunne håndtere slike utfordringer.

Offentlige anskaffelser

Når det gjelder om hvorvidt regelverket for offentlig anskaffelser står i veien for sikkerhet, svarer Frisak at regelverket er komplisert og ressurskrevende, men at hun ikke har erfart at det står i veien for sikkerhet, ettersom det er unntak på dette området.

Som vedlegg til referatet er et skriftlig innspill fra Frisak, som ble utarbeidet i forbindelse med gjennomlesning av referatet 240612, og som gir mer utfyllende informasjon om graderte kommunikasjonssystemer og den politiske behandlingen av sikkerhetsprosjektet.

Gjennomlest og akseptert som et dekkende referat,

Sign intervjuobjekt

Sign referent

Gradert informasjon:

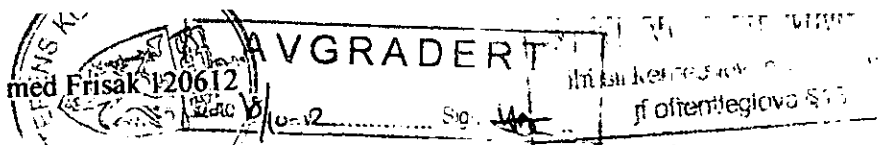
Jeg ønsker på bakgrunn av kommisjonens spørsmål å gi noe mer utfyllende informasjon om status for graderte kommunikasjonssystemer før og etter 22. juli:

Arbeid som gjøres for å forbedre gradert samband

- Det er et udekket behov for mobil lavgradert tale. Markedet for mobile krypterte løsninger er umodent, og det finnes få anvendbare løsninger. Regjeringen har gjennomført, og fortsetter å gjennomføre, tester av ulike løsninger med mål om å få til en snarlig implementering. En håper å igangsette et prøveprosjekt i sommer.
- Regjeringen har bestemt at det skal innføres et nytt system for høygradert datakommunikasjon (etter sikkerhetsloven) mellom departementene og sentrale beredskapsaktører i sektor. Utskifting av gammel infrastruktur vil snarest bli erstattet med nytt system, og dagens løsning holdes i drift frem til dette er gjennomført.
- Fornyings-, administrasjons-, og kirke departementet har som følge av rapporter fra Riksrevisjonen og NSM utredet brukerbehovet og løsningskonsept for en ny IKT-løsning for Statsministerens kontor og departementene. Basert på utredningens konklusjoner vurderes en felles løsning med separate tillitsnivåer for behandling av informasjon av ulike sensitivetsgrader opp til Sikkerhetslovens BEGRENSET. Løsningen utredes i mer detalj i disse dager når det gjelder til teknisk implementasjon av konseptet og kostnader. Regjeringen har ikke tatt endelig beslutning i saken.

Politisk behandling av sikkerhetsprosjektet

På bakgrunn av de spørsmål jeg fikk fra kommisjonen om politisk ledelse involvering i prosjektet om regjeringens sikkerhet har jeg konferert nærmere med mine medarbeidere om dette spørsmålet.

Etter 11. september 2001 ble det igangsatt forskjellige analyser av beredskapen rundt regjeringen. Jeg tiltrådte som regjeringsråd i november 2001. Før prosjektet om regjeringens sikkerhet ble startet opp ble dette klarert med statsminister Kjell Magne Bondevik. Det første beslutningsmøte med statsministeren om behovet for å bedre sikkerheten rundt regjeringen fant sted 26. november 2002. På møtet ble arbeidet med regjeringens sikkerhet og beredskapsplaner drøftet.

I tråd med mine anbefalinger fikk jeg fullmakt til å iverksette samt å gjennomgå og fornye beredskapsplanene ved kontoret.

Møte mellom JD, FD, SMK, forsvarsjef og politidirektør for å starte opp prosjektet regjeringens sikkerhet ble holdt våren 2003. Dette møtet og var politisk klarert. Politidirektøren i samarbeid med forsvarsjefen fikk i oppdrag å analysere sikkerheten rundt regjeringen i forskjellige situasjoner

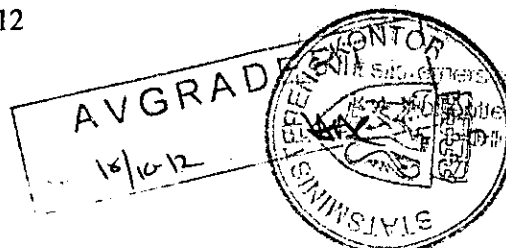
Etter at prosjektgruppen avga sin innstilling i juni 2004 ble statsministeren orientert om rapporten og tilrådingene. I august 2004 ble oppfølgingen drøftet både i Regjeringens sikkerhetsutvalg og i samlet regjering.

For å forankre oppfølgingen ble det i henholdsvis 6. og 7. september 2004 sendt ut brev til JD og FAD for å understreke deres oppfølgingsansvar. Disse oppfølgingsbrevene bygget på de konklusjoner som regjeringen hadde fattet. Det ble i tillegg på administrativt nivå holdt møter med både embetsverket i FAD og i JD for å sikre at det ikke var uklarheter rundt ansvar og gjennomføring. Brev fra FAD om gjennomføringen av tiltakene ble også besvart. Disse brevene har kommisjonen allerede fått tilgang til. I brev til FAD datert 7. september 2004 ble det understreket at det er viktig at departement etablerer god kontakt med politiet slik at sikkerhetsnivået i regjeringskvartalet til en hver tid er i samsvar med politiets anbefalinger.

Etter regjeringsskifte i oktober 2005 ble statsminister Jens Stoltenberg informert om systemene for sentral krisehåndtering, om sikkerhetsprosjektet og om kontorets beredskapsplaner. Den mest omfattende gjennomgangen ble gitt i forkant av en orientering til regjeringen om beredskap. Hovedprinsippene for organiseringen av den nasjonale krisehåndteringen ble gjennomgått, det ble orientert om arbeidet med å øke sikkerheten i regjeringskvartalet. Det ble blant annet gitt informasjon om hvilke tiltak som skulle gjennomføres, bakgrunnen for tiltakene og om sikkerheten til regjeringens medlemmer.

- Den 31. oktober 2005 ble det i regjeringskonferansen holdt korte orienteringer om Politiets sikkerhetstjeneste, forvarets etterretningstjeneste, systemer for nasjonal krisehåndtering og statsministeren kontor beredskapsoppgaver. Sikkerhetsprosjektet b Sikkerhetsprosjektet ble her kort omtalt på et overordnet nivå av assisterende regjeringsråd. Det ble her sagt:

- Sikkerheten i regjeringskvartalet ble direkte eller indirekte omtalt i 3 r-notater fra FAD:

- I r-notat om beredskapsarbeidet i FADs sektor datert 28. mars 2006 ble det gitt en kort og meget overordnet orientering om FAD sitt ansvar for å implementere tilrådde sikringstiltak i regjeringskvartalet. Det ble konkludert med at FAD får tildelt en permanent rolle for koordinering og styring av felles sikkerhetsarbeid i departementsfellesskapet og i kontakten med fagmiljø for ajourhold og videreutvikling av planverk og rutiner. Det ble videre konkludert med at FAD skulle vurdere nærmere problemstillinger rundt alternative driftssteder for departementene. Bakgrunnen for notatet av 28. mars 2006 om FADs beredskapsoppgaver var et felles notat fra statsministeren og justisministeren som påla alle departementer å legge fram r-notater om sine beredskapsoppgaver. I forkant av dette notatet ble beredskapsspørsmål drøftet med statsministeren og enkelte andre i politisk stab. Dette pålegget ble senere fulgt opp av samtlige departementer.

Koordineringsfunksjonen med hensyn til sikkerhetsarbeidet hadde FAD også før regjeringen trakk denne konklusjonen, så konklusjonen må ses på som en bekreftelse på at FAD har denne oppgaven, men problemstillingene rundt alternative driftssteder for departementene kan kanskje sies å være en ny oppgave som departementet påtok seg. FADs ansvar for sikkerhet i regjeringskvartalet har blant annet kommet til uttrykk i St. prp. nr. 7 (2001-2002) om tilleggsbevilgninger på statsbudsjettet for 2001 knyttet til beredskapstiltak som ble fremmet av Stoltenberg I-regjeringen i lys av terrorangrepene i USA 11. september 2001. Det het her:

“ Med bakgrunn i en fornyet vurdering av risikoen for terrorvirksomhet mot bygninger og institusjoner i Norge etter hendelsene i USA 11.09.2001, har Regjeringen kommet til at sikkerheten for departementene og statsministerens kontor bør styrkes.

For å bedre sikkerheten umiddelbart er det behov for utstyr som muliggjør bedre og mer kontinuerlig overvåkning av alle fasader i Regjeringskvartalet. Videre er det behov for kortsiktige tiltak for å styrke IKT-sikkerheten i Regjeringskvartalet, og det vil være behov for utstyr som gir bedre samlet kontroll med post- og varelevering til ulike resepsjonene. Til umiddelbar styrking av sikkerheten i g rundt Regjeringskvartalet foreslår Regjeringen en tilleggsbevilgning på til sammen 5 mill. kroner til nevnte tiltak.

I tillegg til tiltak i Regjeringskvartalet som bør iverksettes snarest mulig, vil en komme tilbake til styrking av arbeidet generelt på sikkerhetsområdet. Den mer langsiktige planen for sikkerheten i Regjeringskvartalet er igangsatt.”

Beredskapsspørsmål og behovet for bevilgninger til beredskapsformål, herunder sikkerhetsprosjektet, kom også opp i forbindelse med regjeringens budsjett-drøftelser.

I forbindelse med byggingen av ny statsministerbolig ble statsministeren orientert om og behov ved bygget.

Etter angrepet på Serena hotell fikk regjeringen en gjennomgang av sikkerhetstiltak for statsråder, med særlig vekt på sikkerhet under reiser. Til stede under orienteringen var blant annet politidirektøren.

Regjeringen har for øvrig ved en rekke anledninger drøftet spørsmål av beredskapsmessig betydning.

Underutvalget:

Underutvalget mottok et notat fra statsråd Grande Røys datert 29. august 2007, hvor hun ba om å få orientere underutvalget om prosjektet og spesielt om reguleringsforslaget/stengning av Grubbegata. Statsministeren ga følgende påtegning. "Det er ikke nødvendig med egen sak. Kan tas av KESP. JS 1/9."

Ytterligere informasjon til politisk ledelse ved SMK:

17. oktober 2006 ble øvelse Oslo arrangert. Det var en samøvelse mellom politi, redningstjeneste og forsvaret der scenariet var et terroranslag mot Oslo S. I den forbindelse ble også en del av sikkerhetssystemene rundt regjeringskvartalet øvet. Sikkerheten i kvartalet ble øket, det ble gjennomført gjennomlysning av bagasje og alle måtte innplassere gjennom alternativ innganger og pol stab ble orientert om sikkerhet i regjeringskvartalet.

- I denne forbindelse ble det gitt en nærmere orientering om beredskapsarbeidet og sikkerhetsprosjektet.
- I 2007 ble det gjennomført en egen evakueringsøvelse i samarbeid med politiet fra regjeringskvartalet til Det ble øvet et scenario som innebar transport av regjeringen og fullt oppsett av mobilt beredskapsutstyr Statsministeren og enkelte i den politiske staben var informert om øvelsen
- Statsministerens kontor øver vært år på utflytting av kontoret Statsministeren var orientert om dette, deltok og han ble vist IKT kommunikasjonsutstyr og annet gradert samband som var tilgjengelig etter utflytting.
- Regjeringen deltok i en evakueringsøvelse fra I den forbindelse ble det orientert om sikkerhetsopplegget rundt regjeringskonferansene.
- I tilknytning til sak om stenging av Grubbegata ble stabssjef og en til i politisk stab gitt info om prosjektet og scenariet som lå til grunn for tiltaket. De deltok aktivt i forhold til å påvirke Oslo kommune til å godta stengning av veien.
- I forbindelse med gjennomføring av synlig sikringstiltak som foliering, skuddsikre glass ol. ble bakgrunnen for arbeidene forklart for den politiske staben.

